

ISMÉT AZ ERDŐFELÚJÍTÁSRÓL

SZEPESI ANDRÁS

Az ERDŐ 1985. 5. számában foglalkoztam az erdőfelújítások helyzetével. A vizsgálat az 1976—1983 évek közötti időszakot ölelte fel. A VI. ötéves tervidőszak lezárását követően célszerű az 1976—1985 éveket, vagyis két tervidőszakot átölelően röviden áttekinteni az erdőfelújítások alakulását; ez egyúttal tájékoztatást ad az említett cikkben nem szereplő 1984., 1985. évek eredményeiről is.

A tanulmányban közölt számsorok az erdőfelügyelőségek számszaki mérleg-beszámolóí alapján, a MÉM ERSZ által összesített országos adatokból származnak. A táblázatokban az erdőfelújításnak azokat a legfontosabb számso-rait mutatom be, amelyek leginkább alkalmasak a végzett munka értékelésé-re. Szükségesnek tartom, hogy az országos adatsorok mellett az erdőfelújítás szempontjából meghatározó szektorok erdőfelújítási munkáját is bemutassam (1—4. táblázat). A számsorokból célszerű a következőket kiemelni.

Az összes erdő vonatkozásában

Az összes erdőben a 10 év alatt keletkezett aktuális kötelezettség 95%-át teljesítették első kivitelben és 85%-át adták át befejezettként. Az első kivitel elmaradása miatt az 1980. évi (V. ötéves terv utolsó éve) 13 340 ha üres terület 1985-re 18 465 ha-ra nőtt; a keletkezett kötelezettség növekedése és a befejezés ütemének az elmaradása miatt ugyancsak az 1980. évi 101 800 ha kötelezettség alá vont terület 1985-re 120 043 ha-ra nőtt. A kötelezettség alá vont terület növekedése 1980-tól 1985-ig 18 243 ha, míg a VI. ötéves tervidőszakban a keletkezett kötelezettség növekedése az V. ötéves tervihez viszonyítva 14 642 ha. Az utóbbi időben a befejezés ütemének a nem kielégítő voltát méginkább megvilágítja, hogy amíg az V. ötéves tervidőszakban 83 590 ha befejezett erdősítést adtak át, a VI. ötéves tervidőszakban annál kevesebbet, 81 470 ha-t, holott a kötelezettség alá vonás és az első kivitel növekedésével a befejezés ütemét is növelni kellett volna.

Az EFH erdőgazdaságok vonatkozásában

Az EFH erdőgazdaságok a 10 év alatt keletkezett aktuális kötelezettség 99%-át teljesítették az első kivitelben és 94%-át adták át befejezettként. Az 1980. évi 6142 ha üres terület 1985-re 6679 ha-ra, s az 1980. évi 57 944 ha folyamatban levő kötelezettség alá vont terület 1985-re 62 394 ha-ra nőtt. A kötelezettség alá vont terület növekedése 1980-tól 1985-ig 4450 ha, s ezzel szemben a VI. ötéves tervidőszakban a keletkezett kötelezettség halmozott növekedése az V. ötéves tervidőszakéhoz viszonyítva mindössze 746 ha. Tehát a keletkezett többlet kötelezettség itt sem indokolja a kötelezettség alá vont terület ilyen nagymértékű növekedését. Az összes erdőnél megállapíthatóhoz ha-

1. Az erdőfelújítás alakulása 1976—1985 — összes erdő

TENYÉSZLETI ÉV	KELTKEZETT AKTUALIS KÖTELEZETTEL		KÖTELEZETTSÉG		SIKERESEN ERDŐGÜLT	TERÜLET KÖTELEZETT TÉRSZÉK	ELSŐ KIVITEL		BEPEVEZETT				HÁTRAALÉK					
	H	ÖSSZESEN	ALP VONT TERÜLET	ÜRES			HA	%	HA	%	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK	KÖTELEZETT TÉRSZÉK
1975/76	17464	14081	102603	15487	77	16666	95	15601	89	16	6,6	422	3468	294	1528	8335		
1976/77	17689	14611	99875	14114	68	17881	116	16543	107	16	6,0	328	4104	910	1388	8572		
1977/78	17481	14117	98612	13291	70	16844	96	17808	102	15	7,0	281	4192	682	990	7590		
1978/79	18332	14980	97475	12619	79	17209	94	17885	96	15	6,5	177	3868	943	910	7092		
1979/80	18658	15554	101800	13340	80	18710	100	16016	86	16	6,4	1006	85	2942	907	765	5705	
ÖSSZESEN	89614					87200	97	83590	93									
ÉVI ÁTLAG	17924					17450		16718										
1980/81	19595	16556	103541	13591	-	18028	102	15905	81	15	6,1	810	2311	829	662	4767		
1981/82	20134	17057	109792	15090	-	20722	103	15381	76	15	6,1	924	2344	570	634	4436		
1982/83	20650	17573	112084	15806	82	19480	94	17109	83	15	6,2	556	107	2062	344	375	3444	
1983/84	20908	18008	116325	15948	81	19233	92	16271	78	15	6,8	557	139	2309	308	360	3673	
1984/85	20982	19957	120043	18465	81	18524	81	16804	73	14	6,6	678	258	2410	351	368	4065	
ÖSSZESEN	101266					95987	92	81470	78									
ÉVI ÁTLAG	20853					19197		16294										
1976-1985	193890					183237	95	165060	85									
ÉVI ÁTLAG	19389					18324		16506										

2. Az rdőfelújítás alakulása 1976—1985 — EFH erdőgazdaságok

TENNYÉLTETI ÉV	KÉLTEREZETT KÖTELEZETTSÉG		KÖTELE- ZETTSÉG		SIKERESEN ERŐDÜLT		ELSŐ KIVITEL		BEFEJEZETT			H Á T R A L É K										
	H	A	K	T	R	%	HA	%	TERÜLET KÖTELEZETTSÉG	KÖTELEZETTSÉG	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ	MUNKÁ
1975/76	10245	7694	61263	7434	77	10157	99	9424	92	1.6	6.5	397	78	1820	293	1185	3753					
1976/77	9986	7746	59734	6789	71	10368	117	9894	111	1.6	6.0	185	82	1974	789	1184	4024					
1977/78	9597	7141	58380	6527	71	9963	104	10754	112	1.5	7.4	182	29	2024	641	847	3723					
1978/79	10253	7787	57035	6017	80	9753	95	10424	102	1.6	6.8	158	7	1885	861	630	3541					
1979/80	10200	7454	57944	6142	80	10223	100	9727	95	1.6	6.5	161	13	1219	834	546	2823					
ÖSSZESEN	50281					50464	100	50223	100													
ÉVI ÁTLAG	10056					10092		10045														
1980/81	10416	7840	58377	5812	—	10092	100	8961	89	1.5	6.7	94	24	946	676	528	2288					
1981/82	10064	7781	60223	6258	—	10652	106	8596	86	1.5	6.3	101	26	941	526	559	2153					
1982/83	9779	7478	59728	5632	83	10738	105	9251	95	1.5	6.4	33	22	822	320	306	1503					
1983/84	10276	8003	61329	5477	82	9655	94	8975	87	1.6	7.1	14	19	876	268	269	1446					
1984/85	10852	8577	62394	6679	82	9518	88	9276	85	1.4	6.8	44	34	844	345	261	1498					
ÖSSZESEN	51027					50195	98	45069	88													
ÉVI ÁTLAG	10205					10039		9012														
1976-1985	101308					100659	99	95282	94													
ÉVI ÁTLAG	10131					10066		9528														

4. Az erdőfelújítás alakulása 1976—1985 — termelőszövetkezetek

TENYÉZÉSI ÉV	MELETKELT AKTUALIS MOTELZETTÉR		KÖTELE- ZETTÉIG		SIKERESEN ERŐSÜLT	ELŐŐ KIVITEL		B E F E J E Z E T T				H Á T R A L É K							
	ÖRSELEN		ALÁ VONT TERÜLET			ÜRES	TERÜLET	%	TERÜLET	%	KÖTELEZ- TÉSÉN	RÉFORMIÓT MUNKÁ	ÁRT/ÉRT	TARVÁRAZ NYOMÓK		FELÜTÖPÉSI NYOMÓK		A'	R
	ÖRSELEN	BŐL TRV.	ALÁ VONT	TERÜLET	TERÜLET									%	MELEKIP PÁTERI EÜGÉN	NEVEKIP PÁTERI EÜGÉN	FEJEL- TÉSÉK		
	H	E	K	T	A'	R	H	A'	H	E	K	T	A'	R	H	E	K	T	A'
1975/76	4449	4033	25073	5380	77	3988	90	3742	84	15	6,7	1713	94	892	—	—	—	—	2599
1976/77	3595	3355	24890	4916	79	4479	127	4005	108	17	4,2	1307	184	1405	51	129	51	129	3076
1977/78	4934	4525	24510	4432	80	4109	83	4484	91	14	6,2	923	211	1607	29	68	29	68	2838
1978/79	5015	4625	24610	4337	79	4480	89	4394	88	13	5,8	783	137	1448	73	67	73	67	2508
1979/80	5196	4783	24679	4690	80	5460	105	4100	79	15	6,0	539	56	1469	72	68	72	68	1904
ÖRSELEN	23259					22716	98	20722	89										
ÉVI ÁTLAG	4652					4543		4444											
1980/81	6195	5850	27780	4997	—	4980	80	4345	70	14	5,9	504	108	1016	70	57	70	57	1755
1981/82	6597	6428	31268	5887	—	6973	101	4438	64	13	5,7	403	115	953	44	50	44	50	1865
1982/83	6819	6147	33345	6542	80	6394	94	5428	80	14	6,0	325	50	852	24	54	24	54	1305
1983/84	6907	6506	34678	6572	80	6200	90	4923	71	15	6,1	338	90	949	31	85	31	85	1493
1984/85	8001	7115	36023	7595	80	5803	73	5348	67	13	6,1	356	202	887	23	93	23	93	1564
ÖRSELEN	34819					30350	87	24482	70										
ÉVI ÁTLAG	6964					6070		4876											
1976-1985	58078					53066	91	45204	78										
ÉVI ÁTLAG	5808					5307		4520											

sonló módon igen kedvezőtlen, hogy az V. ötéves tervidőszaki 50 233 ha befejezettel szemben a VI. ötéves tervidőszakban 5164 ha-ral kevesebbet, 45 059 ha befejezett erdőfelújítást adtak át az EFH erdőgazdaságok. A VII. ötéves tervidőszak fontos feladata, hogy a folyamatban levő erdőfelújítások állapotának a javításával az EFH erdőgazdaságok fokozatosan növeljék a befejezés ütemét azok az EFH erdőgazdaságok, amelyeknél elmaradás van.

Az állami gazdaságok vonatkozásában

Az állami gazdaságok a 10 év alatt keletkezett aktuális kötelezettség 72⁰/₀-át teljesítették első kivitelben és 41⁰/₀-át adták át befejezettként. Még kedvezőtlenebb a helyzet, ha külön vizsgáljuk a VI. ötéves tervidőszakot, amikor is a keletkezett aktuális kötelezettséggel szemben a teljesítés első kivitelben 70⁰/₀, befejezetben mindössze 35⁰/₀. Az 1985. évi 1285 ha üres terület 1985-re 2680 ha-ra, az 1980. évi 4267 ha folyamatban levő kötelezettség alá vont terület 1985-ig 8503 ha-ra nőtt. A kötelezettség alá vont terület növekedése 1980-tól 1985-ig 4236 ha, s ezzel szemben a VI. ötéves tervidőszakban a keletkezett aktuális kötelezettség növekedése 3986 ha. Kétségkívül igen nagy mértékű volt a keletkezett aktuális kötelezettség növekedése, ezt az egész vizsgált 10 évben nem tudta követni az első kivitel, s a befejezés pedig nyomasztóan elmaradt az évenként keletkezett aktuális kötelezettségtől. Igen kedvezőtlen, hogy a VI. ötéves tervidőszakban befejezett 2693 ha még az V. ötéves tervidőszakban keletkezett 3814 ha aktuális kötelezettség területét sem közelítette meg. Összességében, a legkedvezőtlenebb arányok az állami gazdaságoknál alakultak ki mind az első kivitel, mind a befejezés ütemében. A VII. ötéves tervidőszakban ezen a kedvezőtlen irányzaton feltétlenül változtatni kell.

A termelőszövetkezetek vonatkozásában

A termelőszövetkezetek a 10 év alatt keletkezett aktuális kötelezettség 91⁰/₀-át teljesítették első kivitelben és 78⁰/₀-át befejezetben. Az 1980. évi 4690 ha üres terület 1985-ig 7597 ha-ra, az 1980. évi 26 679 ha folyamatban levő kötelezettség alá vont terület 1985-ig 36 022 ha-ra nőtt. A kötelezettség alá vont terület növekedése 1980-tól 1985-ig 9344 ha, s ezzel szemben a VI. ötéves terv időszejében a keletkezett aktuális kötelezettség növekedése az V. ötéves tervidőszakhoz viszonyítva 11 560 ha. A termelőszövetkezeti szektorban — ha figyelembe vesszük az itteni hatéves átlagos befejezési időtartamot — a befejezés üteme még kielégítőnek mondható, de a 10 éves viszonylatban az első kivitelben az 5012 ha lemaradás — amelyből 4469 ha a VI. ötéves tervidőszakra esik — a keletkezett aktuális kötelezettséghez viszonyítva, már kedvezőtlen eredmény. A befejezés üteme ebben a szektorban kétségtelenül nőtt a VI. ötéves tervidőszakban az V. ötéves tervidőszakhoz viszonyítva; figyelembe véve a kötelezettség alá vont terület nagyarányú növekedését, a következő években a befejezés ütemét, az első kivitel lemaradásának a felszámolása mellett, jelentősen fokozni kell.

Az állami erdő- és vadgazdaságok vonatkozásában

A még jelentős erdőterületet kezelő állami erdő- és vadgazdaságok a 10 évet áttekintve mind az első kivitelben, mind a befejezés ütemében időarányosan teljesítették feladataikat; számottetvő lemaradás egyik vonatkozásban sincs. Helyzetüket kétségtelenül megkönnyítette, hogy az V. ötéves tervidőszakban keletkezett 7305 ha aktuális kötelezettséggel szemben a VI. ötéves tervidő-

5. Fafaj(csoport)-ok aránya az első kivitelű és a befejezett erdőfelújításokban —
összes erdő

Évek	MÉR- TÉK- EGY.	T		CS EKL		B		A		NNY FFÜ		NNY ELL		EF		FF		LF EGYF		ÖSSZESEN	
		EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF
1976-80	HA %	20478 23	17852 21	7495 9	6908 8	3131 4	2905 4	24084 28	21845 26	9097 10	7240 9	5019 6	4976 6	11095 13	15297 18	3006 3	3094 4	3845 4	3473 4	87250 100	83590 100
1981-85	HA %	20484 21	11865 15	8890 9	7581 9	3846 4	1970 2	32390 34	30161 37	9400 10	6354 8	6981 7	6491 8	6842 7	10327 13	3225 4	2630 3	3921 4	4091 5	95987 100	81470 100
1976-85	HA %	40962 22	29717 18	16385 9	14489 9	6977 4	4875 3	56482 31	52006 32	18497 10	13594 8	12000 7	11467 7	17937 10	25624 15	6231 3	5724 3	7766 4	7564 5	183237 100	165060 100

6. Fafaj(csoport)-ok aránya az első kivitelű és a befejezett
erdőfelújításokban — EFH erdőgazdaságok

Évek	MÉR- TÉK- EGYS.	T		CS EKL		B		A		NNY FFÜ		NNY ELL		EF		FF		LF EGYF		ÖSSZESEN	
		EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF	EK	BEF
1976-80	HA %	13866 28	12503 25	4870 10	4108 8	2502 5	2424 5	10762 21	9814 20	3736 7	3112 6	2487 5	3032 6	7353 15	10318 21	2193 4	2259 4	2695 5	2648 5	50464 100	50223 100
1981-85	HA %	13412 27	8401 19	5176 10	4499 10	3078 6	1620 4	12998 26	12776 28	3531 7	2939 6	2424 5	2847 6	4434 9	7034 16	2259 4	1930 4	2883 6	3013 7	50195 100	45059 100
1976-85	HA %	27278 27	20906 22	10046 10	8607 9	5580 6	4040 4	23760 23	22593 24	7267 7	6051 6	4911 5	5879 6	11787 12	17352 18	4452 4	4189 5	5578 6	5661 6	100659 100	95282 100

szakban a keletkezett aktuális kötelezettség 6360 ha, vagyis közel ezer ha-ral kevesebb volt.

*

A hátralékok csökkentése 1983-mal bezáróan jó ütemben haladt, de 1984-től megtorpant; az utolsó két évben ismét nőtt a hátralék. Ez várható volt, mivel az utóbbi öt évben az összes erdőben az első kivitel csak 1982-ben haladta meg a keletkezett aktuális kötelezettséget, a befejezett pedig minden évben messze alatta maradt.

A természetes mag, sarj és a mesterséges aránya az 1985. évi befejezett erdőfelújításokban a következő:

	Természetes		Mesterséges
	mag	sarj %	
Összes erdőben	11	33	56
EFH EG-ok erdeiben	13	24	63
ÁEVG-ok erdeiben	10	37	53
ÁG-ok erdeiben	—	27	73
Tsz-ek erdeiben	6	50	44

Megállapítható, hogy változatlanul magas a sarj és igen alacsony a természetes mag aránya a befejezettként átadott erdőszítésekben.

A fafaj (-csoport) arányok alakulásáról a két tervidőszakban és a 10 évre az 5. és 6. táblázat ad tájékoztatást. A táblázatokban az első kivitelű és a befejezett erdőfelújítások összesített adatai szerepelnek. Látható itt, hogy különösen a tölgnél van nagy eltolódás az első kivitelű és a befejezettként átadott területek között a befejezett rovására. Ez abszolút számértékben meghaladja a 11 ezer ha-t, de százalékosan is 4⁰/₀ a különbség. Hasonló módon kedvezőtlen a helyzet mind abszolút, mind százalékos számértékekben a bükk és a nemenyár esetében. Mindhárom fafaj (-csoport)-nál különösen a VI. öt-éves tervidőszakban maradt el a befejezés üteme az első kivitelétől. Ezekkel szemben erdeifenyőből jóval több a befejezettként átadott, mint az első kivitel területe. Szükséges, hogy a problémával érintett minden gazdálkodó a saját területén és az erdőfelügyelőségek is vizsgálják meg, hogy mi az oka a fafajarányok eltolódásának az első kivitelűtől a befejezésig. Az indokolatlan és esetleg a szakszerűtlen munkából eredő fafajeltolódásokat fokozatosan meg kell szüntetni.

Összességében megállapítható, hogy az előző cikkemben ismertett állapothoz viszonyítva az erdőfelújítás helyzetében számottevő változás nem történt. Az abban vázolt kedvezőtlen tendenciák továbbra is fennállnak.

A VII. ötéves tervidőszakban a magyar erdőszet egyik legfontosabb feladata lesz az erdőfelújításban jelentkező kedvezőtlen jelenségeket megállítani, majd kedvező irányba fordítani.

Az erdők fenntartásának és bővítésének pénzügyi rendjéről szóló 16/1985. MÉM—PM—ÁH együttes rendelet ugyancsak abban a szellemben készült, hogy kedvező irányba terelje az erdőfelújítási munkát, és ennek révén teljesen biztosítsuk a magyar erdők bővített újratermelését. A rendeletben a gazdálkodók érdekeltsége két irányban, de egy cél érdekében jelentkezik: egyrészt nőttek az egységárak, szélesedett a minőségi felár köre, másrészt szigorodtak a szankciók. Az egyik oldal a jó munka eredményeként az eddiginél több pénzt juttathat a gazdálkodóknak, a másik az eddiginél több pénzt vehet ki a zsebéből; mindnyájunk, az egész társadalom közös érdeke, hogy az előbbi valósuljon meg.